

הדו"ח הדיפלומטי

סקירה חודשית על מדיניות-החוץ האזורית של ישראל
עורך: ד"ר רועי קיבריק*

גיליון מס' 35, מרץ 2020

א. ישראל והפלסטינים

• **שיתוף פעולה בצל הקורונה** - הנשיא ריבלין [שוחח](#) עם אבו מאזן, והדגיש את ההכרח בשיתוף פעולה להבטחת בריאותם של הישראלים והפלסטינים. שיתוף הפעולה במאבק בקורונה בין ישראל והרשות [זכה](#) לברכות מצד שליח האו"ם מלדנוב, [משלחת](#) ארה"ב לאו"ם. משרד החוץ [קיים](#) תדרוך לשגרירים זרים בנוגע לסיוע שישראל מספקת לרשות הפלסטינית. נציגים מהמל"ל, משרד הבריאות ומתפ"ש [נפגשו](#) עם גורמים פלסטינים כדי להיערך לשיתוף פעולה בטיפול בנגיף הקורונה. ישראל [העבירה](#) כ-250 ערכות בדיקה ו-20 טונות של חומרי חיטוי לשטחים. שר האוצר כחלון נפגש עם שר האוצר הפלסטיני בשארה, [ודחה](#) את בקשתו להעברת 650 מיליון ש"ח שהוקפאו על ידי ישראל לטובת המאבק הפלסטיני בקורונה. לבסוף סוכם על העברת 120 מיליון ש"ח כסיוע חירום. ראש הממשלה הפלסטיני א-שתייה הורה על הפסקת עבודת הפועלים הפלסטינים בהתנחלויות מחשש שיפיצו את המחלה בשטחי הרשות. שר הביטחון בנט [הטיל](#) סגר על בית לחם לאחר זיהוי חולים בקורונה בעיר, במקביל להחלטת הרשות על צעד דומה. המנהל האזרחי [החריב](#) אוהלים וציוד שנועדו למרפאה ומענה חירום בצפון בקעת הירדן. בעקבות [פניה של](#) ארגוני חברה אזרחית, ולנוכח משבר הקורונה, [הוצא](#) תזכיר חוק המחייב מעסיקים של פלסטינים לספק להם ביטוח רפואי. חמישה חברי מועצת העיר רמאללה [התפטרו](#) לאחר גילוי שהעירייה חברה בארגון ARLEM – איגוד גופים מוניציפאליים, בו חברה גם עיריית מודיעין.

• **עדיין אין תהליך שלום, ורעיון הסיפוח נשאר על השולחן** - במסגרת מאמצי קידום תכנית השלום האמריקאית, [ערך](#) [היועץ](#) לנשיא האמריקאי קושנר תדרוך לוועדת החוץ של הסנאט וטען כי פרסום התכנית נועד לשנות את הסטטוס קוו, בו ישראל ממשיכה לבנות התנחלויות באופן לא מוסדר והפלסטינים תלויים בסיוע חוץ. קושנר [איים](#) כי אם הפלסטינים לא יחזרו למשא ומתן, ארה"ב תעניק לישראל אור ירוק להתקדם בסיפוח. לפני הבחירות לכנסת, [טען](#) ליברמן כי לצד הצהרתו של נתניהו כי יקדם סיפוח של בקעת הירדן, הוא מעביר למלך עבדאללה מסר דרך מערכת הביטחון, כי מדובר בהתבטאויות לצרכי בחירות בלבד. ראש הממשלה הפלסטיני א-שתייה טען כי תוצאות הבחירות בישראל מבטאות את ההקצנה הימנית בחברה הישראלית, וכי קיים חשש כי הקואליציה שתקום תפעל לסיפוח שטחים. שר הביטחון בנט [אישר](#) תכנון כביש נפרד לפלסטינים [שיאפשר](#) לישראל לבנות ביתר קלות בשטח E-1, אשר אפשרות הבנייה בו זוכה לביקורת בינלאומית נרחבת ותקשה על יצירת רציפות טריטוריאלית עבור המדינה הפלסטינית העתידית. האמריקאים [טענו](#) כי יש להמשיך את עבודת הוועדה הישראלית-אמריקאית לשרטוט גבולות הסיפוח, גם בתנאי אי-הוודאות הפוליטית בישראל. [דווח](#) כי יישום תכנית טראמפ ורעיון הסיפוח הפך למחלוקת מרכזית במשא ומתן להקמת ממשלה בין נתניהו וגנץ. ראשי ארגוני חברה אזרחית, בהם שלום עכשיו, יוזמת ז'נבה, קואליציית שתי-המדינות, מחזקים ומכון מיתוים, [פנו](#) לגנץ ולפרץ ודרשו מהם למנוע כל מהלך סיפוח.

• **שאלת הריבונות בירושלים בצל הקורונה** - משבר הקורונה אתגר את תפיסת הריבונות הישראלית במזרח ירושלים, כאשר כניסתם של אזרחי שכונות כפר עקב ומחנה הפליטים שועאפט למערב העיר [נמנעה](#), וכוחות חמושים של הרשות הפלסטינית [נקראו](#) על ידי ישראל להשליט בהן סדר. זהו מהלך חריג אשר בא בניגוד למאמצייה של ממשלת ישראל להרחיק את מנגנוני הרשות הפלסטינית ממזרח ירושלים, ובייחוד את מנגנוני הביטחון שלה. לאחר [שעימותים פראצו](#)

* ד"ר רועי קיבריק הוא מנהל המחקרים של מכון מיתוים. ניתן ליצור עמו קשר ב: rkibrik@mitvim.org.il ולעקוב אחריו בטוויטר: [SergioKkibrik](https://twitter.com/SergioKkibrik)
הדו"ח הדיפלומטי נשען על פרסומים ומקורות גלויים, ואין באפשרותנו לבדוק באופן מלא את נכונותו של כל דיווח על פרטיו השונים. כמו כן, יש לזכור כי רבים מהתהליכים והאירועים ממשיכים להתפתח, והבנה מלאה של משמעותם דורשת פרספקטיבה רחבה יותר מאשר דו"ח חודשי. סייע בהכנת הדו"ח החודשי, לב מרסקה. הדו"ח מתפרסם במסגרת פרויקט בשיתוף קרן פרידריך אברט.

בעקבות [כוונת](#) ישראל [להגביל](#) את הכניסה להר-הבית/אל-חראם א-שריף, [הסכימו](#) ישראל והווקף לסגור את ההר לתיירים ומתפללים. ישראל, מצדה, [התחייבה](#) לא לאפשר כניסת מבקרים יהודים. עמותת אלע"ד [פתחה](#) מנהרה חדשה אשר תאפשר לתיירים לעבור מסילואן לכותל, מבלי לפגוש פלסטינים כלל.

- **סיוע בינלאומי לעזה** - קטר הודיעה כי תעביר לעזה 150 מיליון דולר להתמודדות עם הקורונה (הקדמה של הסכום אותה היתה מעבירה ממילא בתשלומים החודשיים בחצי השנה הקרובה). במקביל העבירה קטר לרשות הפלסטינית סיוע של כ-10 מיליון דולר. מטוס ישראלי [נחת](#) בדוחא ושב, ככל הנראה עם מיליוני הדולרים עבור עזה. הכסף הקטרי חולק לנזקקים ברצועה, ובנוסף [נכנסו](#) משאיות עמוסות חבילות מזון למשפחות נזקקות במימון קטר. לנוכח משבר הקורונה לקחה על עצמה האוניברסיטה האסלאמית בתיאום עם תורכיה את פתיחתו והפעלתו של בית החולים ברצועת עזה שנבנה על ידי תורכיה עבור הרשות הפלסטינית, אך טרם נמסר לרשות עקב מחלוקת על תקציב הפעלתו. ארגון רופאים לזכויות אדם העביר לעזה ציוד להגנה מפני הקורונה בסך 55 אלף ש"ח, וארגוני חברה אזרחית אחרים [קראו](#) להענקת סיוע לרצועה לטובת התמודדות עם משבר הקורונה.

ב. ישראל והאזורים סביב לה

המזרח התיכון

- **איים של נורמליזציה במפרץ?** - יריד אקספו 2020 בדובאי בו ישראל צפויה להשתתף [נדחה](#), [ככל הנראה](#) בשנה עקב משבר הקורונה. משרד החוץ [פרסם](#) כרוז בערבית המקדם שיתוף פעולה אזורי סביב המאבק בקורונה, והשמיט ממנו דווקא את הפלסטינים. עמוד הטוויטר של משרד החוץ בערבית [חצה](#) את רף 300 אלף העוקבים, לאחר שבשנה האחרונה עלה בכ-100 אלף, רובם מהמפרץ. לפי דיווחים 100 אלף בדיקות לזיהוי קורונה [הובאו](#) לישראל מאחת ממדינות המפרץ.
- **איים של נורמליזציה בצפון באפריקה?** - ח"כ עמיר פרץ [סיפר](#) כי נציגים מהממשל וחצר המלך במרוקו התקשרו לנחמו בגין פטירתם של קרובי משפחתו ממרוקו מנגיף הקורונה. דנה בבנישתי-גבאי, ראש מחלקת הביטחון האזורי והלוחמה בטרור במשרד החוץ, דיווחה על השתתפותה בוועידת ביטחון בינלאומית [שנערכה](#) במרוקו. עוד [ציינה](#) כי בשיתוף פעולה עם מדינות המפרץ היא הובילה את דיוני הוועידה להתמקדות בפעילות איראן באזור. נשיא תוניסיה החדש סעיד [ביקר](#) לראשונה את הקהילה היהודית באי ג'רבה, והדגיש כי יש להבדיל בין הדת היהודית לתנועה הצינית.
- **יחסים מתוחים עם ירדן** - ראש ממשלת ירדן אל-רזאז [אמר](#) בראיון כי היחסים עם ישראל מצויים בשפל חסר תקדים מאז הסכם השלום, והזהיר כי ההצהרות בנוגע לסיפוח הגדה המערבית מסכנות את הסכם השלום ואת יציבות האזור כולו. לאחר [קשיים](#) בתיאום, [סייעה](#) שגרירות ישראל בירדן לחזרתם של כ-200 סטודנטים ערבים-ישראלים מירדן לישראל לנוכח משבר הקורונה.

אירופה

- **שיתוף פעולה עם אירופה במאבק בקורונה** - משרד החוץ [הוביל](#) לשיתוף פעולה בין ישראל וגרמניה בחילוץ אזרחי המדינות ממקומות שונים בעולם. בעקבות זאת, [התאפשר](#) לאזרחים ישראלים לעלות לטיסות לופטהאנזה מקולומביה לגרמניה. נתניהו ומרקל [שוחחו](#) בנושא הקורונה, וסיכמו על קשר בין גורמי המקצוע בנושאי כלכלה ורכש רפואי. בנוסף [קיים](#) נתניהו [שיחת](#) ועידה בה השתתפו מנהיגי אוסטריה, בולגריה, קפריסין, איטליה, הונגריה, קרואטיה, ורומניה. שיתוף פעולה בין שגרירות ישראל ושגרירות צ'כיה בפרו [סייע](#) בהוצאת אזרחים ישראלים נוספים מהמדינה במטוס מיוחד של ממשלת צ'כיה. הנשיא ריבלין [הודה](#) לנשיא מולדובה על סיועו בחילוץ מעל ל-800 סטודנטים ישראלים מהמדינה. משרדי הבריאות באיטליה, גיאורגיה ואוקראינה [פנו](#) למשרד הבריאות הישראלי בבקשה להשתמש בסרטון מאבק בקורונה שהפיק המשרד. סמנכ"לית הסברה ויחסים בינלאומיים במשרד הבריאות שימרון מסרה כי ישראל מוכנה להעמיד לרשות כל המדינות את כלל חומרי ההסברה שלה.

- **יחסים קרובים עם קנצלר אוסטריה** - קנצלר אוסטריה קורץ היה היחיד [לברך](#) את נתניהו לאחר הבחירות בראשית מרץ, וציין כי הוא מצפה להמשיך לשתף פעולה במלחמה באנטישמיות ובאנטי-ציונות. בראיון לכלי תקשורת בארץ, [אמר](#) קנצלר אוסטריה כי השיחה עם נתניהו הובילה אותו לנקוט באמצעים חריפים נגד הקורונה בשלב מוקדם יותר משתכנן. הנשיא ריבלין שוחח עם נשיא אוסטריה [ואיחל](#) לו הצלחה בהתמודדות עם הקורונה.

אגן הים התיכון

- **שיתוף הפעולה עם יוון וקפריסין עומד למבחן הקורונה** - בתי החולים של פמגוסטה ושל אוניברסיטת ניקוסיה יחד עם בית חולים שיבא בתל-השומר [הסכימו](#) על שיתוף פעולה ושיתוף ידע בטיפול והתמודדות עם וירוס הקורונה. הנשיא ריבלין [שוחח](#) עם נשיאי יוון וקפריסין ואיחל להם הצלחה בהתמודדות עם הקורונה.

ג. מערך החוץ הישראלי

- **הדיפלומטיה בחזית המאבק בישראלי בקורונה** - הממשלה [החליטה](#) לצמצם את מצבת כוח האדם ב-30 אחוזים במשרדי הממשלה למעט הבריאות, הביטחון והרווחה, [וסירבה](#) להכליל את משרד החוץ בהחלטה. לאחר ערעור שהגיש שר החוץ כ"ץ [הוחלט](#) כי הפעילות בחו"ל של משרד החוץ תימשך באופן מלא, והמטה בארץ יצומצם ל-50 אחוזים בלבד. משרד החוץ [הוביל את](#) המאמץ להשבת אזרחים ישראלים מרחבי העולם, הקים מרכז רישום, [ותיארם טיסות](#) מיוחדות מפרו, [אוסטרליה, הודו, מיאנמר ועוד](#). בנוסף, פעל משרד החוץ לייבוא מסיכות וציוד רפואי, [לחץ](#) על מספר מדינות באסיה ואירופה שסירבו לייצא מסיכות, ו**שחרר** משלוח של מסיכות שעוכב בתורכיה. מחזור ל"ו של קורס הצוערים של משרד החוץ [נפתח, ונכנס](#) לבידוד לאחר שמספר צוערים [נדבקו](#) בנגיף. מנכ"ל משרד החוץ רותם שנפגש עם הצוערים, [הוכנס](#) אף הוא לבידוד. גם שגריר ישראל בגרמניה יששכרוף והציר שגיא [אובחנו](#) כחולי קורונה לאחר שנפגשו עם חבר פרלמנט גרמני, ונכנסו לבידוד. משרד החוץ [הנחה](#) את נציגויות ישראל בעולם לבטל את אירועי יום העצמאות ולקיים אירועי יום זיכרון ושואה במתכונת מצומצמת.

- **היבטי חוץ של מאבק ישראל בקורונה** - הנחיות משרד הבריאות לבידוד נוסעים המגיעים ממדינות העולם התהדקו ככל שהתקדם החודש. בחודש פברואר ההנחיות כללו את מדינות המזרח הרחוק, ובתחילת מרץ נוספו גרמניה, צרפת, ספרד, שווייץ ואוסטריה. בלגיה [הוחרגה](#) בעקבות לחצים פוליטיים פנימיים בישראל, ובעקבות [לחצים](#) של ממשל טראמפ, ו**פנייה** ישירה של סגן הנשיא פנס לנתניהו שלא לסמן את ארה"ב, [נמנע](#) בתחילה נתניהו מהנחיה על בידוד לחוזרים מארה"ב. מאוחר יותר [הנחה](#) משרד הבריאות כי על הנוסעים המגיעים מכל מקום בעולם להיכנס לבידוד. במאמץ להשיג חומרים וציוד רפואי [שוחח](#) נתניהו עם ראש ממשלת הודו מודי, ושלח את [המוסד](#) להביא חומרים וציוד רפואי מהעולם. דיון [התעורר](#) בנוגע למוסריות הצעדים של המוסד שכללו גם גניבת ציוד רפואי ממדינות אחרות, ו**לחוסר** השקיפות שבמהלך זה. חברי הכנסת מטעם הרשימה המשותפת [ארגנו](#) מבצע השבה של מאות סטודנטים ישראלים מאיטליה, [במימון](#) הנוסעים (שלא כמו בהשבת הישראלים מפרו), ובסיוע חברת ישראייר. מייסד עלי-באבא, ג'ק מא [תרם](#) ערכות בדיקה ומסיכות לישראל. הסוכנות היהודית וקרן היסוד [הביעו](#) סולידריות עם קהילות יהודי איטליה והציעו לסייע.

- **המרכיב הדמוקרטי במדיניות-החוץ הישראלית** - ישראל [הדררה](#) בדירוג הדמוקרטיה של Freedom House וירדה מ-78 ל-76 נקודות מתוך 100, רחוק מהמוצע של מדינות המערב הליברליות, וקרוב למדינות דוגמת הונגריה. הירידה נשענה בעיקר על סירובו של נתניהו להתפטר לאחר הגשת כתבי אישום כנגדו, והפעלת מצלמות בקלפיות על ידי הליכוד במהלך בחירות 2019.

- **היחסים המתוחים עם יהדות ארה"ב** - יו"ר כחול לבן גנץ [נאם](#) בוועידת איפא"ק ואמר כי יפעל ליישום מתווה הכותל, לחיזוק התמיכה הדו-מפלגתית בישראל, ולהיפרדות מהפלסטינים שתבטיח את אופייה היהודי והדמוקרטי של ישראל. נתניהו [הדגיש](#) מאידך בנאומו את המאבק באיראן ובחיזבאללה, את יחסיו עם הנשיא טראמפ ואת תכנית השלום של הנשיא. שגריר ישראל לאו"ם [תקף](#) במהלך הוועידה את סנדרס, המתמודד היהודי בפריימריז הדמוקרטי לנשיאות, לאחר שזה כינה את נתניהו גזען. במשרד ראש הממשלה [טענו](#) כי דבריו לא תואמו עמם והתנערו מהם.

ד. ציר זמן חודשי

תאריך	מה קרה?
1 במרץ	יו"ר כחול לבן גנץ ונתניהו נאמו בוועידת איפא"ק.
4-5 במרץ	ראש מחלקת הביטחון האזורי במשרד החוץ בנבנישתי-גבאי השתתפה בוועידת ביטחון במרוקו.
5 במרץ	השר שטייניץ הוביל משלחת לארה"ב לתיאום מאבק משותף בבית הדין הבינלאומי בהאג.
5 במרץ	משרד החוץ הוביל התנדבות של נערות בשגרירויות הזרות לציון יום האישה הבינלאומי.
5 במרץ	נציגים ישראלים ופלסטינים נפגשו לתיאום ההתמודדות עם נגיף הקורונה.
9 במרץ	נתניהו קיים שיחת ועידה עם מספר מנהיגים מאירופה בנושא הקורונה.
12 במרץ	הממונה הזמני בשגרירות ישראל במוסקבה בוצ'רקובסקי מחה בפני סגן שר החוץ הרוסי בוגדנוב על פגישת שר החוץ הרוסי לברוב עם מנהיג הג'יהאד האסלאמי נחאלה.
16 במרץ	שר האוצר כחלון נפגש עם שר האוצר הפלסטיני בשארה.
18 במרץ	הנשיא ריבלין שוחח עם הנשיא הפלסטיני אבו מאזן.
24 במרץ	בעקבות פניית הנשיא ריבלין למלך תאילנד החליטו הרשויות להחזיר את נתי חדד להמשך ריצוי עונשו בכלא הישראלי.
24 במרץ	נתניהו שוחח עם מרקל בנושא שיתוף פעולה במאבק בקורונה.
27 במרץ	הנשיא ריבלין שוחח עם מנהיגי קפריסין, יוון ואוסטריה.
31 במרץ	דיווחים על תקיפות חיל האוויר הישראלי בסוריה.

ה. פרסומים אחרונים של מכון מיתוים

<p>יצחק גל, "שיתוף הפעולה בין ישראל לירדן ב-2019: הדרדרות מתמשכת", מרץ 2020.</p>	<p>דו"חות ומחקרים</p>
<p>עינת לוי, "שיתוף הפעולה בין ישראל למרוקו ב-2019: התחממות מלמטה למעלה", מרץ 2020.</p>	
<p>ברוך בינה, מדיניות ארה"ב כלפי ישראל והמזרח התיכון, גיליון 87, מרץ 2020.</p>	<p>מאמרי דעה</p>
<p>קסניה סבטלובה, "ישראל וקטר מתמקדות באינטרסים משותפים ומבליגות על מחלוקות", מעריב, 31 במרץ 2020.</p>	
<p>השגריר בדימוס מיכאל הררי, "משבר הקורונה: הזדמנות לשינוי כיוון במדיניות-החוץ הישראלית", זמן ישראל, 28 במרץ 2020.</p>	
<p>ד"ר רועי קיבריק, "סולידריות אינה רק מחיאות כפיים מהמרפסות", שיחה מקומית, 27 במרץ 2020.</p>	
<p>השגריר בדימוס דני כרמון, "משרד החוץ בחזית העשייה מול משבר הקורונה", הארץ, 26 במרץ 2020.</p>	
<p>קסניה סבטלובה, "הנגיף עלול להביא לסוף המזה"ת כפי שאנו מכירים", וואיינט, 18 במרץ 2020.</p>	
<p>ד"ר נמרוד גורן, "להוציא את משרד החוץ מהבידוד", זמן ישראל, 17 במרץ 2020.</p>	
<p>קסניה סבטלובה, "לבנות מחדש את המערכות הבינלאומיות ולחזק את הדמוקרטיה", זמן ישראל, 15 במרץ 2020.</p>	
<p>ד"ר אהוד ערן, "ערבים - פנימה! (לקואליציה)", זמן ישראל, 13 במרץ 2020.</p>	
<p>יצחק גל, "הרעילות ביחסי ישראל-ירדן תפגע בסוף גם בביטחון", הארץ, 11 במרץ 2020.</p>	
<p>ד"ר אהוד ערן, "התפרצות הקורונה היא מבחן משמעותי לגלובליזציה", וואיינט, 10 במרץ 2020.</p>	
<p>עינת לוי, "היחסים עם מרוקו מתחממים מלמטה", מכון מיתוים, מרץ 2020.</p>	
<p>ד"ר נמרוד גורן, "תורכיה, אידליב ומשבר הפליטים", כאן רשת ב', 3 במרץ 2020.</p>	<p>ראיונות בתקשורת</p>
<p>השגריר בדימוס ברוך בינה, "הסכם ארה"ב-טאליבן", ערוץ הכנסת, 4 במרץ 2020.</p>	
<p>רועי קיבריק, "קורונה ויחסים בינלאומיים", People's Broadcasting, 17 במרץ 2020.</p>	
<p>קסניה סבטלובה, "רוסיה במזרח התיכון", גלי צה"ל, 31 במרץ 2020.</p>	